

הסכנה הפסיכולוגית של COVID-19 לילדים בסיכון והצורך בגישה שונה לרווחת הילד

התקציר מבוסס על המאמר :

Herrenkohl, T. I., Scott, D., Higgins, D. J., Klika, J. B., & Lonne, B. (2020). How COVID-19 is placing vulnerable children at risk and why we need a different approach to child welfare. *Child maltreatment*, 1077559520963916.

מחקרים קודמים הצביעו על הכישלון של מערכות רווחת הילד במדינות כמו ארצות הברית, בריטניה, אוסטרליה וקנדה בניסיונותיהן להגן על ילדים מהנזק הנגרם על ידי פגיעה או הזנחה. כישלון זה נובע, בין היתר, מאי-התאמה בין המערכות הללו לבין צורכי המשפחות אותן הן אמורות לשרת. המצב האומלל הזה קשור להיעדר דגש על מניעה והתערבויות מוקדמות קלות, במיוחד בקרב משפחות בעלות הכנסה נמוכה, על היעדר תקציבים ועל פגיעה בכוח העובדים וצמצומו.

ההתפרצות הפנדמיה של COVID-19 העלתה את רמת הסיכון של משפחות וילדים הסובלים מעוני ומגורמי סיכון נוספים. מחקרים מראים, כי העול של המחלה מורגש יותר בקרב הקבוצות הפגיעות ממילא, כולל מיעוטים אתניים. לדוגמה, במדינות רבות בארצות הברית רמת התחלואה והתמותה מהמחלה בקרב אפרו-אמריקנים גבוהה בהרבה מהנתונים הכלליים. גם הפגיעה בפרנסת המשפחה בעקבות המשבר הכלכלי קשה במיוחד בקרב קהילות המיעוט והשכבות הסוציו-אקונומיות הנמוכות. עובדים בשכר נמוך ועל פי שעות נמצאו בסיכון גבוה יותר גם לתחלואה וגם לאיבוד פרנסתם.

השאלה של פגיעות הילדים למחלה עצמה נשארת פתוחה, אך הילדים חשופים להשפעת המגוונות של הפנדמיה, מעבר להשפעה הפיזיולוגית. נמצא, בין היתר, כי המשבר הנוכחי הביא בארצות הברית לעלייה ניכרת בפרקטיקות הורות שליליות (כולל צעקות וענישה פיזית קלה, שאינה נמצאות ברף עבירה פלילית), מה שעלול לבוא לידי ביטוי בפגיעה בהתפתחות הבריאה של הילדים. המצב קשה במיוחד אצל ילדים משכבות סוציו-אקונומיות נמוכות. במקרה שלהם הסיכונים הכרוכים במשבר הנוכחי מתווספים למגוון הסיכונים הקיימים ממילא ולכן התוצאה המצטברת של הגורמים המסכנים עלולה להיות קשה במיוחד.

כיום, הסיכון לפגיעה בילד ולהזנחה הוא גבוה יותר מאשר בתקופה הקודמת לפרוץ הפנדמיה, אך לא מדובר בפגיעה או בהזנחה מודעת או מתוך בחירה. הרחבת הפערים החברתיים והרעת התנאים החברתיים והכלכליים פוגעות קשה בתפקוד המשפחות בסיכון ובחוסן ואינן מאפשרות להורים עצמם להסתגל פסיכולוגית למצב, לדאוג לעצמם ולילדיהם. המשבר הנוכחי מקשה על תפקוד המשפחות המתמודדות עם מגוון גורמי סיכון, המסכנים את ההתפתחות הבריאה של הילדים ופוגע בחוסן המשפחתי.

באופן מוזר, ובניגוד לטענה לעיל, הנתונים שמתקבלים כעת מראים, כי כמות הדיווחים על הזנחה ופגיעה בילדים בארצות הברית בעת המשבר הנוכחי הולכת ופוחתת. מומחים בתחום סבורים, כי הדבר מצביע לא על ירידה ממשית במספר המקרים הללו, אלא בהפיכתם לפחות נראים, מה שאינו מאפשר התערבות וטיפול מתאים. כפועל יוצא מפחד ההידבקות ומהמדיניות של צמצום באינטראקציות חברתיות, התערבות הגורמים התורמים לחוסנם של הילדים, כמו מורים, עובדים

סוציאליים, גורמים קהילתיים, מצטמצמת והקשרים שלהם עם הילדים מתמעטים ונעשים שטחיים יותר. במקרים של ילדים בסיכון, הצורך להישאר בבית ולנתק מגע מהעולם החיצון, גם אם מועיל מהבחינה הבריאותית, עלול לנתק אותם ממשאבי חוסן, לפגוע קשות בהסתגלותם ולהעלות עוד יותר את רמת פגיעותם.

המצב הנוכחי מצביע על הצורך האקוטי בפיתוח אסטרטגיות מניעה מצד בתי ספר, גורמים קהילתיים ושירותי הרווחה. סיוע לילדים חייב להתבסס על התערבויות מוקדמות ככל האפשר, בשילוב עם תמיכה במצבים שונים. ילדים בסיכון זקוקים בראש ובראשונה לחוסן, לאכפתיות ולתמיכה, ודווקא אלה נעלמים בתקופה של קשרים מרחוק. לשם שינוי המצב יש צורך במגוון צעדים, כמו:

- קידום גישה כוללת התומכת בהתערבות מוקדמת ורחבה, אך לא דרסטית.
- הגדלת כוח האדם המעורב בתמיכה בילדים והכשרתם לדרכי הקשר בעת הנוכחית.
- בניית רשת קשרים בין גורמי חינוך, שירותי רווחה וארגונים קהילתיים כדי ליצור רשת העברת מידע ותמיכה יעילה.
- מעורבות קהילתית ובניית קשר בין משפחות בסיכון לקהילה, תוך גיוס קהילה שלמה לעזרה למשפחות.

מדיניות תמיכה כלכלית במשפחות הנפגעות קשה יותר מהמצב היא חלק אינטגרלי וחיוני במכלול הצעדים (ביחד עם השינויים בתחומי הרווחה והחינוך), המכוונים להבטחת רווחת הילדים בסיכון; מחקרים מראים כי שיפור במצב הכלכלי מביא להפחתה ברמת הלחץ, ברמת סיכון הילדים לחשיפה לפרקטיקה של הורות שלילית ולעלייה ביכולת המשפחה למלא תפקיד של גורם חוסן.

אם הצעדים הנ"ל ייעשו ניתן יהיה לראות במשבר הנוכחי זרז התורם לפתרון הבעיות המושרשות בתפקוד הגורמים הטיפוליים והחינוכיים העוסקים בסיוע לילדים בסיכון.